

Fem memòria de les normes d'accentuació...

Repassem ací l'accentuació i altres aspectes que hi estan relacionats, com ara les síl·labes, els diftongs i els dígrafs.

També proposarem alguns exercicis i enllaços que poden ajudar a assentar els coneixements tractats.

Síl·labes:

- S'anomena síl·laba el conjunt de sons produït en una sola emissió fònica. La síl·laba es constitueix al voltant d'un nucli, que està format sempre per una vocal, de manera que aquesta és l'element imprescindible perquè hi haja síl·laba. És a dir, **la síl·laba és cada colp de veu amb què conformem les paraules**. I entre elles, sempre n'hi ha una que fem sonar més forta que les altres.
- D'eixa **síl·laba que sona més forta**, en diem la **síl·laba tònica**:
- Quan la síl·laba tònica és **l'última**, diem que la **paraula és aguda**.
- Quan la síl·laba tònica és **la penúltima**, diem que la **paraula és plana**.
- Quan la síl·laba tònica és **l'antepenúltima** o anterior, llavors diem que la **paraula és esdrúixola**.

Diftongs (1)

- En valencià considerem que cada síl·laba es forma al voltant d'una vocal. De fet, considerem que només hi ha una vocal plena en cada síl·laba. Però sovint trobem paraules amb vocals juntes... Com s'explica això?
- En algunes ocasions les vocals consecutives les pronunciem en síl·labes diferents (llavors diem que fan hiat).
- En d'altres, trobem diftongs. Açò passa quan una vocal n'arrossega una altra.
- I en quins casos passa una cosa o l'altra?

Diftongs (2)

- Els **diftongs** més habituals són els **decreixents** (acaben en **i** o en **u**): **ai, au, ei, eu, oi, ou, iu, ui**. Ací **la segona** vocal **no es considera** verament **una vocal**, sinó que fa funció de semivocal o semiconsonant.
- Els **diftongs creixents** comencen per les vocals tancades (**i, u**), que **quan** estan al començament de la paraula o entre vocals **funcionen com a consonant** (iogurt, feien, seuen...); i també en els grups **qua, qüe, qüi, quo, gua, güe, güi, guo**.
- A més hem de considerar els **triftongs**, menys habituals, que combinen un diftong creixent i un decreixent, com ara en formes verbals de la segona persona del plural (**veieu, creueu, déieu...**) i altres casos (**guaita, Paraguai**).

Dígrafs i altres comentaris

- Els **dígrafs** o lletres compostes **representen gràficament un fonema**.
- **No se separen** en diferents síl·labes: **gu, qu, ny, ll, ig**, (i la forma antiga **ch**: Benlloch). No separem **ix** a final de paraula i sí al mig (pe**ix**, dei**x**ar).
- **Sí en separem** la resta: **ll, mm, nn, rr, sc, ss, tg, tj, tl, tll, tm, tn, tx, tz**.
- Cal assenyalar, si venim del castellà, els **contrastos més evidents per tal d'evitar interferències molt comunes**: di-a, Ma-ri-a (**no cal accent perquè no hi ha diftong que trencar); ci-èn-ci-a, es-tà-tu-a, ma-tè-ri-a (**trobem major freqüència de paraules esdrúixoles).
- S'han de separar els elements que formen una paraula composta: **ad-he-rir**, **ben-es-tar**, **in-ex-pert**, **vos-al-tres**, **mil-hò-mens**...

Les normes d'accentuació

- **Posarem accent gràfic en els següents casos:**
- Paraules **agudes acabades en vocal, vocal + s, en, in**: baixà, rebé, robí, canó, algú, matalàs, refés, canyís, redòs, abús, Rubén, esplín...
- Paraules **planes que no acaben en vocal, vocal + s, en, in**: gràfic, estàveu, fenòmens, cérvol, psicòleg, córrer, tràfic, rústic, límpid...
- **Totes les paraules esdrúixoles**: península, colònia, música, sàtrapa, experiència, resiliència, avarícia...

Exercici d'accentuació (1)

- Reviseu la llista de paraules que trobareu a continuació, distribuïu-les entre agudes, planes i esdrúixoles, i poseu-hi accent gràfic quan pertoque:
- Mistic, canto, llibre, formula, estiguereu, vaixell, arros, princep, esglesia, caminaran, caminaveu, consciencia, marbre, dalmata, germa, experiencia, avis, remei, acritica, ampolla.

Exercici d'accentuació (2)

AGUDES	PLANES	ESDRÚIXOLES
cantó	místic	fórmula
vaixell	llibre	església
arròs	estiguéreu	consciència
caminaran	príncep	dàlmata
germà	caminàveu	experiència
avís	marbre	acrítica
remei	ampolla	

Accents diacrítics

- Els **accents diacrítics** o diferenciadors **aprofiten per a distingir significats** diversos de paraules que s'escriuen igual.
- Recauen sobre **quinze casos** de paraules **monosíl·labes**: **bé** (*correcte; patrimoni*), **déu** (*divinitat*), **és** (*del verb Ser/Ésser*), **mà** (*extremitat*), **més** (*positiu; afegit*), **món** (*planeta*), **pèl** (*cabell*), **què** (*interrogació; després de preposició*), **sé** (*del verb Saber*), **sí** (*afirmació*), **sòl** (*terreny*), **són** (*del verb Ser/Ésser*), **té** (*del verb Tindre/Tenir*), **ús** (*d'usar*), **vós** (*tractament de respecte*).
- Conserven l'accent sis plurals: **béns**, **déus**, **pèls**, **quès**, **sís** i **sòls** (però no *mans* ni *mons*). No es mantenen en les paraules derivades ni compostes, llevat d'alguns casos amb guionet (pèl-roig, mà-llarg).

Accents oberts i tancats

- En valencià/català tenim **dos tipus d'accent gràfic**, l'agut o tancat (´) i el greu o obert (`) **depenent de l'obertura de la vocal** en la pronunciació. Així, comptem set vocals (en alguns parlars en comptem huit, ja que afegim la vocal neutra): **à, (ə), è, é, í, ò, ó, ú**.
- L'accent depén de la pronúncia, però podem apuntar algunes **tendències**: majoritàriament accent tancat en les agudes (sobretot en valencià i parlars occidentals), majoria d'accent obert en planes i sobretot en esdrúixoles.
- La normativa accepta la **doble accentuació** (oberta en català oriental, o tancada en català occidental; tria coherent al llarg del text) en alguns casos, com ara gentilicis (*anglès/anglés*), formes verbals (*aparèixer/aparéixer*, *entès/entés*; *aprèn/aprén*); i altres (*cafè/café*, *interès/interés*, *alè/alé*).

Recursos complementaris:

Enllaços accessibles a la xarxa:

Aina Monferrer: L'accent, la síl·laba, el diftong i la dièresi
https://youtu.be/Qz6y0RNj_X8

Núria Masdeu: Diftongs i hiats
https://youtu.be/Qz6y0RNj_X8

Aprén valencià en línia: accentuació en valencià
<https://youtu.be/csNCgsLB7rQ>

Aprén valencià a la Dipu: accents diacrítics
<https://youtu.be/rlbZRD-hlMM>

Blog Aula de català: síl·laba i diftong
<https://www.auladecatala.com/sil-laba-i-diftong/>

Blog CPNL: l'accentuació gràfica
<https://www.cpnl.cat/gramatica/35/17-l-accentuacio-grafica>

Jordi Badia: accents oberts i tancats
<https://www.vilaweb.cat/noticies/catala-per-a-confinats-4-accent-obert-o-tancat/>

OK Català: accentuació de la E
https://youtu.be/HzB7SWUFd_A

OK Català: accentuació de la O
https://youtu.be/aMxPRrAk_N4